

Otto Mörkel

Otto Mørkholm

28. juli 1930–16. juli 1983

Af Rudi Thomsen

Otto Mørkholm har muligvis sat en sørgelig rekord i Selskabets historie, nemlig med hensyn til medlemskabets varighed. Han blev indvalgt i den humanistiske klasse den 21. april 1983 og døde allerede 16. juli samme år som offer for en ubønhørlig sygdom. Under hans tapre kamp med denne blev indvalget en stor opmuntring for ham. Som han selv klart gav til kende, betragtede han medlemskabet af vort Selskab som højdepunktet af sin videnskabelige løbebane.

Otto Reinholdt Mørkholm blev født i København den 28. juli 1930 som søn af overportør Frantz Lauritz og hustru Annette Mørkholm og tog klassisk-sproglig studentereksamen fra Østre Borgerdyd i 1948. I gymnasiet havde han, ikke mindst takket være sin lærer, den kendte klassiske filolog og arkæolog J. A. Bundgaards inspirerende undervisning, fattet levende interesse for den klassiske oldtids sprog og historie, og derfor gik han straks i gang med et cand. mag.-studium i klassisk filologi og historie ved Københavns Universitet, blandt hvis lærere Carsten Høeg og Knud Friis Johansen kom til at betyde mest for ham.

Allerede som student dokumenterede Mørkholm sine videnskabelige evner gennem besvarelsen af Filologisk-historisk Samfunds prisopgave for 1952, »Det annalistiske princip i Tacitus' fremstilling i Annalerne«. Den blev belønnet med højeste pris.

Straks efter sin embedseksamen i sommeren 1955 blev Mørkholm tilknyttet Den kongelige Mønt- og Medaillesamling på Nationalmuseet. Denne tilknytning skulle blive hans livsskæbne, ikke alene videnskabeligt, men også personligt, som det fremgår af, at han i 1974 ægtede Samlingens dygtige, initiativrige sekretær Annelis Thygesen, som var en utrættelig støtte for ham, ikke mindst i hans sidste sygdomsplagede år.

Mørkholms hovedopgave ved Møntsamlingen blev at videreføre det internationalt ansete katalog over dens store samling af antikke græske mønter, Sylloge Nummorum Graecorum. Denne publikation var som følge af den hidtidige udgiver, magister Niels Breitensteins alvorlige sygdom gået i stå, efter at mønterne fra det vidtstrakte landområde nord

for Middelhavet fra Italien og Sicilien over Balkanhalvøen frem til Lilleasiens græske vestkyst var blevet præsenteret i dens første 30 hæfter. Men nu kom der takket være Mørkholms energiske indsats atter fart over udgiverforetagendet, således at der i fireårsperioden 1955–59 blev udsendt ikke mindre end 6 hæfter, som dækkede mønterne fra det øvrige Lilleasien samt det vidtstrakte hellenistiske seleukiderige.

I sammenhæng med katalogarbejdet offentliggjorde Mørkholm et par mindre afhandlinger om seleukidisk numismatik, som siden skulle blive hans vigtigste studiefelt. Endvidere blev der også tid til et par publikationer af græske møntfund, deriblandt fra de danske udgravninger på Failaka, såvel som til en udgave af kilderne til Danmarks møntvæsen frem til 1340, og endelig markerede han også sine evner til at klargøre den græske numismatiks betydning som led i den antikke kulturhistorie for et bredere læserpublikum i et par artikler i »Nationalmuseets Arbejdsmark«, til hvilket årsskrift han også siden leverede flere spændende bidrag.

Gennem den nævnte imponerende aktivitet blev det klart for alle på Nationalmuseet, at der nu, hvor Georg Galsters ledelse af Møntsamlingen siden 1920 var ved at lakke mod enden, var tændt en ny stjerne i denne samling. Derfor var det kun naturligt, at Mørkholm, som hidtil havde måttet nøjes med at være honorarlønnet medarbejder ved Samlingen, blev udnævnt til museumsinspektør ved Galsters afgang i sommeren 1959, og lige så naturligt var det, at han året efter, pr. 1. juli, blev overinspektør og dermed Møntsamlingens leder, uanset at han endnu ikke havde rundet de 30 år.

Jævnside med overinspektørstillingen, som han beklædte til sin død, virkede Mørkholm siden 1967 som ekstern lektor i antik historie ved Københavns Universitet. I 1979 blev dette lektorat efter hans eget ønske ombyttet med et lektorat i antikkens og middelalderens numismatik – det første i sin art herhjemme. Men i 1982 faldt dette lektorat for den danske sparekniv – samtidig med at man i Norge fulgte de fleste andre europæiske landes eksempel ved at oprette en fast lærestol i numismatik ved Universitet i Oslo.

Takket være sit venlige væsen og sine udprægede diplomatiske evner formåede Mørkholm som overinspektør at opretholde traditionen fra Galster-perioden med Møntsamlingen som et ikke alene aktivt, men også et særdeles hyggeligt arbejdssted, hvor medarbejderne trivedes, og hvortil møntforskere fra ind- og udland med glæde vendte tilbage igen og igen. Samtidig hermed var han, atter takket være de omtalte diplomati-

ske evner, parret med en fin næse for den periodiske opdukken af nye klenodier på det internationale mønthandlermarked, en mester i at skaffe Møntsamlingen store bevillinger til møntkøb, ikke mindst fra Ny Carlsbergfondet. Det er først og fremmest hans indsats, der er skyld i, at Samlingen nu efter afslutningen af Sylloge-publikationen råder over ca. 1500 nyerhvervede græske mønter, som tænkes publiceret i et par supplementhæfter.

Sin største indsats har Mørkholm dog som overinspektør ydet gennem sin fortsatte forskning, hvorigennem han placerede Møntsamlingen som et internationalt center for studiet af græsk numismatik. Denne forskning har i udpræget grad haft tilknytning til hans udgivelse af Sylloge. Den blev fortsat med to hæfter viet Fønikien og Palæstina i 1961 og to hæfter om Parthien – Indien og Ægyptens ptolemæermønter, som han udgav i henholdsvis 1965 og 1977 sammen med Anne Kromann, og den blev bragt til en lykkelig afslutning med tre hæfter om Nordafrika og Spanien udarbejdet af andre forskere fra ind- og udland.

Københavns Sylloge Nummorum Graecorum er centralt placeret inden for græsk numismatik ved at være den eneste samlede publikation af et stort nationalt møntkabinetets græske mønter og er derfor blevet et uundværligt arbejdsredskab for alle dyrkere af græsk numismatik. Intet under da, at der i 1981–82 af et amerikansk forlag blev udsendt et nyoptryk i seks bind, efter at næsten alle hæfter var blevet udsolgt. Den høje kvalitet, som prægede publikationen fra første færd, blev til fulde opretholdt, da Mørkholm overtog ledelsen, og som udslag af den respekt, der stod om hans arbejde dermed, fik han overdraget at udarbejde hæfte 10 og 11 af Sylloge-publikationen af den tyske møntsamlers von Aulocks store samling i Istanbul. Disse hæfter, som omhandlede mønterne fra landskaberne Lykien og Pamfylien i det sydvestlige Lilleasien, udkom i henholdsvis 1964 og 1965.

Som omtalt, hidrørte det omfattende primære materiale af græske mønter, Mørkholm intensivt kom i berøring med gennem sit Syllogearbejde, fra Lilleasien bortset fra det vestlige kystland samt de tilstødende asiatiske områder og Ægypten, som gennem Alexander den Stores verdenserobring blev indlemmet i den hellenistiske kulturkreds, og det blev da også i det store og hele disse områder, der blev genstand for hans omfattende forskninger i den 23-årige periode som Møntsamlingens chef.

Det første store fremstød blev rettet mod mønterne udsendt af den særprægede seleukidekonge Antiochos IV (175–164 f.v.t.), der er blevet kendt i eftertiden på grund af sit sammenstød med den romerske

verdensmagt under en aktion i Ægypten i 168 og i endnu højere grad som følge af de forfølgelser, han satte ind mod Jerusalemets jøder. Om denne konges møntprægninger og de historiske konklusioner, der kan uddrages deraf, udsendte han i årene 1960–64 en række afhandlinger, blandt hvilke der især er grund til at nævne to: den skarpsindige studie »The Accession of Antiochus IV of Syria« (i *The American Society Museum Notes* XI, 1964) og det mere omfattende, metodisk forbilledlige arbejde »Studies in the Coinage of Antiochus IV of Syria«, som udkom i bind 40 af vort Selskabs Historisk-filosofiske Meddelelser, 1963.

Resultaterne af de pågældende afhandlinger lod Mørkholm indgå i en sammenfattende biografi af seleukidekongen, »Antiochus IV of Syria«, som han i forbindelse med afhandlingerne forsvarede for den filosofiske doktorgrad ved Aarhus Universitet i november 1967. Om kong Antiochos' liv og regering indeholdt Mørkholms monografi vel ikke så forfærdelig mange nye sikre landvindinger; men ved sin grundighed, klarhed og gennemført forsigtige kritik ragede den dog ubestrideligt op over de mange tidligere værker om seleukideherskeren, og den fik først og fremmest en blivende værdi gennem inddragelse af de vigtige historiske konklusioner, forfatteren havde kunnet drage af sine indtrængende studier af Antiochos IV's omfattende møntmateriale i de forudgående specialafhandlinger.

Også efter disputatsen holdt seleukiderigets møntvæsen Mørkholms interesse fangen, med en halv snes nye afhandlinger til følge. Herved kom han til at fremstå som anerkendt autoritet inden for seleukidisk numismatik, og derfor fik han overdraget den ærefulde opgave at skrive en indledende »Summary of Recent Scholarship« til nyudgaven af den store amerikanske numismatiker Edward T. Newells klassiske værk »The Western Seleucid Mints« i 1977.

Bortset fra de seleukidiske udmøntninger koncentrerede Mørkholms numismatiske studier, hvis resultater han publicerede i et væld af afhandlinger i talrige landes numismatiske og oldtidshistoriske tidsskrifter, sig især om tre geografiske områder: de lilleasiatiske landskaber Lykien og Kappadokien og ptolemæernes Ægypten.

Blandt Mørkholms lykiske arbejder kan der være grund til at nævne den vigtige fundpublikation »The Coin Hoard from Podalia«, som han sammen med den tyrkiske forsker Nekriman Olçay leverede til det engelske tidsskrift »Numismatic Chronicle« 1971, samt to store afhandlinger om lykiske fyrsteudmøntninger i det 5. og 4. århundrede f.v.t., som han offentliggjorde sammen med Jan Zahle i »Acta Archaeologica« i

henholdsvis 1972 og 1976, nemlig »The Coinage of Kuprlli« og »The Coinages of the Lycian Dynasts Kheriga, Kherei and Erbbina«.

Om klassificeringen af Kappadokiens mønter i hellenistisk tid udsendte Mørkholm i årene 1962–79 ikke mindre end syv afhandlinger, bl.a. stimuleret af en voldsom polemik, han her blev indviklet i med den italienske møntsamlers Bono Simonetta.

Hvad endelig angår Mørkholms studier af de ptolemæiske mønter, tog de først deres begyndelse ved midten af 1970'erne i forbindelse med forberedelsen af Sylloge-hæftet om det ptolemæiske Ægypten; men til gengæld blev det efterhånden til en halv snes arbejder, blandt hvilke det mest epokegørende er bogen om et stort ptolemæisk møntfund på Cypren, som Mørkholm publicerede i 1976 sammen med den cypriotiske forsker Ino Nicolaou: »Paphos I. A Ptolemaic Coin Hoard«.

Et væsenstræk ved Mørkholms numismatiske forskerindsats, som ud over de allerede nævnte arbejder tæller en lang række mindre afhandlinger om diverse specialproblemer, er, at den bygger på et så vidt muligt komplet møntmateriale, indsamlet på talrige studierejser i Europa, Nærorienten og USA eller tilsendt i form af gipsaftryk og fotos fra fremmede møntkabinetter. Og dette materiale blev benyttet med sikker metode, idet Mørkholm altid konsekvent inddrog de kendte møntfunds vidnesbyrd og specielt gjorde brug af den tidsrøvende, men meget givende stempelsammenlignende metode, som bygger på det faktum, at de antikke græske mønters for- og bagsidestempler ikke blev udskiftet samtidig. Herved blev det ham muligt at opstille stempelkæder for de behandlede områders mønter, og på dette sikre grundlag nåede han frem til talrige vigtige landvindinger med hensyn til mønternes kronologi og udmøntningssteder, som atter kunne danne grundlaget for en uddybet forståelse af områdernes historie og økonomiske forhold.

Ud over konsekvent at benytte møntfundene som metodisk redskab ofrede Mørkholm fra tidlig tid mange kræfter på selv at publicere møntfund, som det allerede skulle være fremgået af den tidligere opregning af hans vigtigere arbejder. At den ekspertise, han opnåede på dette område, blev værdsat i internationale fagkredse, fremgår af, at han i slutningen af 1960'erne blev udpeget til sammen med amerikaneren Margaret Thompson og englænderen Colin M. Kraay at forestå udgivelsen af den yderst vigtige omfattende fundbibliografi »An Inventory of Greek Coin Hoards«, som så dagens lys i 1973.

Bortset fra arbejderne om de lykiske mønter omhandlede Mørkholms forskninger for langt den største dels vedkommende den hellenistiske

periodes møntvæsen. På dette felt kom han snart til at indtage en førerstilling, og dette havde ikke alene til følge, at det blev betroet ham at levere forskningsoversigten »A Survey of Numismatic Research 1972–77« om den hellenistiske periode til den internationale numismatikerkongres i Bern 1979; men hvad der var endnu mere betydnings- og ærefuldt, fik han overdraget at udarbejde en syntese – den første i sin art – om hellenismens mønthistorie i det engelske Methuen-forlags anerkendte håndbogsserie. Dette store pionerarbejde påbegyndte han i 1977 under et 4 måneder langt studieophold ved Institute for Advanced Study i Princeton og fortsatte ihærdigt med det lige til sin død, selv i det sidste par år, hvor sygdommen i høj grad tærede på hans kræfter. Undervejs kunne han nok i vid udstrækning inddrage sine egne forskningsresultater; men på forskellige punkter stødte han på uløste problemer, og for at klare disse behandlede han dem jævnsides med udarbejdelsen af håndbogsmanuskriftet i småartikler, som specielt fra 1980 tilflød de forskellige landes numismatiske tidsskrifter i en stadig strøm, og som endnu ikke alle er nået frem til offentliggørelse.

Ved sin død efterlod Mørkholm sig desværre kun tre kapitler fuldt udarbejdet af det store værks planlagte 5 kapitler. Dermed er hans arbejdsindsats dog ikke gået til spilde, idet en engelsk kollega, den tidligere leder af British Museums møntkabinet, C. K. Jenkins, har påtaget sig at fuldføre værket. Følgelig vil den internationale fagverden forhåbentlig inden alt for længe få lejlighed til at stifte bekendtskab med hovedfrugten af Mørkholms forskninger.

Inden for det internationale numismatiske samarbejde har Mørkholm ydet en betydningsfuld indsats på mange forskellige områder. Således var han i både 1962 og 1969 visiting lecturer ved The American Numismatic Society's højt estimerede sommerkursus i numismatik for amerikanske doktorander i New York; i 1975 ledede han det første nordiske forskerkursus i numismatik på Krogerup Højskole, og hvad der fortjener at nævnes fremfor alt, var han en dynamisk sekretær for den internationale numismatiske kommission i den lange periode fra 1965 til 1979, hvorunder han også var den ledende organisator af den vellykkede internationale numismatikerkongres i København 1967.

At Mørkholm med sin markante indsats og position inden for international numismatik modtog æresbevisninger fra nær og fjern, siger sig selv. Han var korresponderende medlem af talrige landes numismatiske selskaber og æresmedlem af selskabet på Cypern. Særlig ærefuld var tildelingen af The American Numismatic Society's medalje for fremra-

gende numismatisk forskning, Archer M. Huntington-medaljen, for året 1981 og det engelske Royal Numismatic Society's årsmedalje for 1982. Men som jeg tidligere har antydnet, gjorde ingen æresbevisning så stærkt et indtryk på ham som indvalget i vort Selskab i 1983.

I det 19. århundrede fostrede Danmark en fremtrædende forsker inden for den græske numismatik i den 1809 fødte Ludvig Müller. Denne, der blev Den kongelige Møntsamlings chef fra 1865 til sin død i 1891, slog allerede i 1850'erne sit navn fast i internationale fagkredse gennem imponerende pionerarbejder om makedonerkongerne Filip II's, Alexander den Stores og Filip III's samt diadochen Lysimachos' mønter og opnåede specielt stort ry for sit ubestridte hovedværk fra 1860–62, »Numismatique de l'ancienne Afrique« i tre bind. Han har i vort århundrede fået en værdig arvtager i Otto Mørkholm, hvor kort afmålt dennes livsbane end blev.

Æret være Otto Mørkholms minde!